

Till

Kommunstyrelsen
Samhällsutvecklingsnämnden
Socialnämnden
Utbildningsnämnden

För kännedom

Kommunfullmäktige

Revisionsrapport: Granskning av direktupphandlingar

PwC har på uppdrag av de förtroendevalda revisorerna i Gislaveds kommun genomfört en granskning av direktupphandlingar. Granskningens syfte är att bedöma om kommunstyrelsen, samhällsutvecklingsnämnden, socialnämnden och utbildningsnämnden säkerställer ett ändamålsenligt arbete gällande direktupphandlingar med tillräcklig intern kontroll.

Granskningen visar på att kommunstyrelsen, samhällsutvecklingsnämnden, socialnämnden och utbildningsnämnden inte helt säkerställer ett ändamålsenligt arbete gällande direktupphandlingar med tillräcklig intern kontroll.

I granskningen lyfts bl.a. följande rekommendationer:

- Överväga att se över ansvarsfördelningen mellan upphandlingsenheten och förvaltningarna, och vid behov förtydliga fördelning.
- Säkerställa att beställare erhåller obligatorisk utbildning.
- Säkerställa efterlevnad av dokumentationsplikten.
- Säkerställa en gemensam rutin för anmälan av inköpsbehov som efterlevs.
- Säkerställa en tillräcklig uppföljning av direktupphandlingar.
- Säkerställa att inga otillåtna direktupphandlingar genomförs.

Revisorerna önskar ta del av de åtgärder kommunstyrelsen, samhällsutvecklingsnämnden, socialnämnden och utbildningsnämnden avser att vidta. Skriftligt svar önskas senast den 22 augusti 2025. Revisionen vill inom ett år ta del av att beslutade/genomförda åtgärder har vidtagits. Revisionsrapporten bifogas.

Gislaved 2025-04-22

För kommunens revisorer

Mattias Johansson
Ordförande

Nena Stamenkovic
Vice ordförande

Granskning av direktupphandlingar

Gislaveds kommun

April 2025

Sara Sommarin

Rebecca Lindström

Sammanfattning

PwC har på uppdrag av de förtroendevalda revisorerna i Gislaveds kommun genomfört en granskning. Granskningens syfte är att bedöma om kommunstyrelsen, samhällsutvecklingsnämnden, socialnämnden och utbildningsnämnden säkerställer ett ändamålsenligt arbete gällande direktupphandlingar med tillräcklig intern kontroll.

Utifrån genomförd granskning är vår samlade bedömning att kommunstyrelsen, samhällsutvecklingsnämnden, socialnämnden och utbildningsnämnden **inte helt** säkerställer ett ändamålsenligt arbete gällande direktupphandlingar med tillräcklig intern kontroll.

Nedan ses bedömning för varje revisionsfråga. För fullständiga bedömningar se respektive revisionsfråga i rapporten eller det avslutande avsnittet "Sammanfattande bedömningar utifrån revisionsfrågor".

Revisionsfrågor	Bedömning			
	KS	SN	SUN	UN
Är roll- och ansvarsfördelningen tydlig gällande direktupphandlingar?				
Finns riktlinjer, rutiner och processer för direktupphandlingar och efterlevs dessa?				
Skер en tillräcklig uppföljning av direktupphandlingar?				

Grön = ja; **Gul** = Delvis; **Röd** = Nej.

Rekommendationer

Utifrån iakttagelser och bedömningar lämnar vi följande rekommendationer till styrelse och nämnder:

- Överväga att se över ansvarsfördelningen mellan upphandlingsenheten och förvaltningarna, och vid behov förtydliga fördelning.
- Säkerställa att beställare erhåller obligatorisk utbildning.
- Säkerställa efterlevnad av dokumentationsplikten.
- Säkerställa en gemensam rutin för anmälan av inköpsbehov som efterlevs.
- Säkerställa en tillräcklig uppföljning av direktupphandlingar.
- Säkerställa att inga otillåtna direktupphandlingar genomförs.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Inledning	4
Bakgrund	4
Syfte och revisionsfrågor	4
Revisionskriterier	4
Avgränsning	5
Metod	5
Granskningsresultat	6
Roller och ansvar	6
Iakttagelser	6
Bedömning	7
Riktlinjer, rutiner och processer	7
Iakttagelser	8
Bedömning	12
Uppföljning	12
Iakttagelser	13
Bedömning	13
Samlad bedömning	15
Rekommendationer	15

Inledning

Bakgrund

Regler för offentlig upphandling finns för att tillvarata konkurrensen på marknaden och uppnå en god ekonomi i den offentliga verksamhetens inköp. På upphandlingsområdet finns olika lagar att beakta beroende på vilken verksamhet som en upphandlande myndighet bedriver men mest central är lag (2016:1145) om offentlig upphandling (LOU). Lagarna kring upphandling och inköp utgår från grundläggande principer om likabehandling, icke-diskriminering, öppenhet, proportionalitet och ömsesidigt erkännande. Dessa ska genomsyra verksamhetens styrdokument, processer och beslut

I upphandlingslagarna finns krav på att en upphandlande myndighet har riktlinjer för direktupphandlingar och att direktupphandlingar över 100 000 kr dokumenteras. Därtill är huvudregeln att upphandlingens värde ska understiga direktupphandlingsgränsen. En felaktig tillämpning av lagen kan innebära att en upphandlingsmyndighet gjort en otillåten direktupphandling och i sin tur leda till att en kommun blir skyldig att betala en upphandlingsskadeavgift (böter).

I Gislaveds kommun gjordes år 2022 en granskning av upphandling och inköp. Granskningen visade bland annat att brister avseende tillämpningen av lagkrav och beslutade riktlinjer samt uppföljning. Revisorerna har efter en bedömning av väsentlighet och risk beslutat att genomföra en granskning av direktupphandlingar.

Syfte och revisionsfrågor

Granskningens syfte är att bedöma om kommunstyrelsen, samhällsutvecklingsnämnden, socialnämnden och utbildningsnämnden säkerställer ett ändamålsenligt arbete gällande direktupphandlingar med tillräcklig intern kontroll.

Följande revisionsfrågor används för att svara mot syftet:

1. Är roll- och ansvarsfördelningen tydlig gällande direktupphandlingar?
2. Finns riktlinjer, rutiner och processer för direktupphandlingar och efterlevs dessa?
3. Sker en tillräcklig uppföljning av direktupphandlingar?

Revisionsfråga 1 och 2 utgör grund för bedömning av ändamålsenlighet. Revisionsfråga 3 utgör en grund för bedömning av intern kontroll.

Revisionskriterier

Med revisionskriterier avses de bedömningsgrunder som bildar underlag för revisionens analyser och bedömningar.

Kommunallag (2017:725)

- 6 kap. 1§. (Styrelsens uppgifter) (Revisionsfråga 1).
- 6 kap. 6§. (Verksamhet ska bedrivas i linje med mål och riktlinjer) (Revisionsfråga 2 och 3).
- 6 kap. 11§. (Styrelsens uppföljningsansvar) (Revisionsfråga 3).

Lag (2016:1145) om offentlig upphandling (LOU) Lag (2016:1145) om offentlig upphandling (LOU)

- 5 kap. 11§ (Varu- eller tjänstekontrakt som regelbundet återkommer eller som ska förnyas)
- 19 a kap. 11§ (dokumentationsplikt)
- 19 a kap. 12§ (bevarande av handlingar)
- 19 a kap. 15§ (Riktlinjer för direktupphandling)
- 19 a kap. 2§. (Direktupphandlingsgräns)

Kommunens riktlinjer/policys inom området.

Konkurrensverkets rekommendationer avs. dokumentation av direktupphandlingar.

Avgränsning

Granskningen avgränsas till i huvudsak år 2024.

Metod

Granskningen har genomförts genom dokumentstudier av styrande dokument såsom riktlinje, delegationsordningar och reglemente. Därtill har stickprov genomförts av direktupphandlingar samt har intervjuer hållits. Metod för utförande av stickprov utvecklas i revisionsfråga 2.

Intervjuer har genomförts med förvaltningschefer för respektive granskad styrelse/nämnd samt med upphandlingsenheten.

De intervjuade har beretts möjlighet att sakgranska rapporten.

Rapporten har kvalitetssäkrats enligt PwC:s fastställda rutiner.

Granskningsresultat

Roller och ansvar

Kommunstyrelsen, samhällsutvecklingsnämnden, socialnämnden och utbildningsnämnden har samtliga egna förvaltningar som arbetar på uppdrag av respektive nämnd. Samhällsutvecklingsförvaltningen verkställer beslut för samhällsutvecklingsnämnden, bygg- och miljönämnden och kommunstyrelsen.

Revisionsfråga 1: Är roll- och ansvarsfördelningen tydlig gällande direktupphandlingar?

Iakttagelser

I kommunstyrelsens reglemente lyfts styrelsens ansvar att samordna upphandlingsverksamheten. Reglementet antogs av fullmäktige 2023-08-23 §103. I nämndernas reglementen omnämns varken inköp eller upphandling, däremot fastställs att nämnderna ansvarar för att verksamheterna bedrivs i linje med lagar och riktlinjer.

I "Regler för inköp och upphandling" (riktlinje) (2024) fastställs att respektive nämnd beslutar om upphandling som endast berör nämndens egna verksamhet medan kommunstyrelsen beslutar om upphandlingar som är nämndsövergripande. Vid en upphandling äger den beställande förvaltningen processen och ska driva den framåt enligt riktlinjen. Respektive förvaltning ansvarar även för att finansiella medel finns, undersöka marknadsförutsättningar, beskriva behov av vara/tjänst och bistå i kravställning.

Vid tillfällen direktupphandlingar genomförs görs detta på vidaredelegation enligt företrädare för förvaltningarna. Främst är det chefer som fått delegation enligt de intervjuade vilket styrks av granskade delegationsordningar för nämnderna.

I styrelsens/nämndernas delegationsordningar framgår att respektive förvaltningschef har delegation att:

- Anta leverantör för fastställda belopp (över och under 250 tkr, och över tröskelvärde).
- Besluta om attesträtt.

I utbildningsnämndens delegationsordning anges att förvaltningschefen inte kan vidaredelegera ärendet om att *anta leverantör över ett tröskelvärde*. I samtliga delegationsordningar utom i socialnämndens anges att ärendena ska vara inom budgeterade medel. Enligt de intervjuade omfattas genomförande av direktupphandlingar i ärendet om att anta leverantörer.

I vidaredelegationerna för styrelse/nämnd anges att:

- Förvaltningscheferna har vidaredelegerat ansvaret för antagande av leverantörer under 250 tkr till olika chefer inom respektive förvaltning.
- Utöver utbildningsnämnden har förvaltningscheferna även vidaredelegerat ansvaret om att anta leverantörer upp till ett tröskelvärde. Ärendet inkluderar direktupphandlingar.

- Enbart kommunstyrelsen har vidaredelegerat ansvar att anta leverantör över ett tröskelvärde, till ekonomichefen.

Enligt upphandlingsenheten ska samtliga direktupphandlingar över 250 tkr genomföras av upphandlarna på enheten.

Överlag anges vid intervjuer att förhållandevis få direktupphandlingar genomförs på förvaltningarna, och att vid behov bistår upphandlingsenheten med kunskap och i vissa fall genomförande av direktupphandlingar. Det senare gäller särskilt direktupphandlingar av större värden. I faktagranskning tydliggörs att upphandlingsenheten bistår med kunskap om processen gällande lagstiftning och handleder arbetsgrupper men inte med kunskap om det som ska upphandlas.

Enligt intervjuer erbjuder upphandlingsenheten en obligatorisk beställarutbildning för beställare som genomförs 4 gånger per år. Det styrks även av riktlinjerna där det också framgår att beställare ska ha en beställarrätt från chef avseende vilka befogenheter som medarbetaren har. Som en del i granskningen har vi mottagit utbildningsmaterial för utbildningen i februari år 2025. Den innefattar bland annat information om inköp i kommunen, bakgrund till utbildningen, lagstiftningen och konsekvenser vid bristande avtalstrohet. Vid intervjuer anges att samma krav gäller för beställare oberoende om köp avser avrop från avtal eller direktupphandling. Samtidigt anges att ingen uppföljning görs på förvaltningarna eller av upphandlingsenheten gällande vilka som genomfört utbildningen.

Av företrädare för utbildningsförvaltningen och samhällsutvecklingsförvaltningen anges att det inte är helt tydligt huruvida utbildningen är obligatorisk eller i vilken omfattning utbildningen genomförs av medarbetarna på förvaltningarna.

Av de intervjuade anges att beställarorganisationen ses över eftersom det finns behov av att begränsa antalet, i syfte att öka översyn av vilka som kan beställa.

Bedömning

Är roll- och ansvarsfördelningen tydlig gällande direktupphandlingar?

Bedömning: Delvis (kommunstyrelse och nämnder)

Bedömningen grundas på att det finns styrdokument som beskriver ansvarsfördelningen, såsom reglemente, riktlinje och delegationsordningar. Samtidigt noteras att det exempelvis inte är helt tydligt i vilken omfattning beställare genomför beställarutbildningen. Utifrån intervjuer noteras därtill att det inte är helt tydligt för förvaltningarna huruvida upphandlingsenheten eller förvaltningarna ansvarar för direktupphandlingar över 250 tkr.

Riktlinjer, rutiner och processer

Revisionsfråga 2: Finns riktlinjer, rutiner och processer för direktupphandlingar och efterlevs dessa?

Iakttagelser

Rutiner för inköp och upphandling beskrivs i "Policy för inköp och upphandling" (2021) och i "Regler för inköp och upphandling" (2024). Policyn behandlades av fullmäktige

2021-04-22 §67. Riktlinjen reviderades 2024-09-18 §154. Överlag beskrivs de styrande dokumenten som heltäckande av de intervjuade gällande direktupphandlingar.

Enligt *policyn* ska samtliga inköp och upphandlingar genomföras i enlighet med lagstiftningen samt ska bästa möjliga affär strävas mot. *Riktlinjen* gäller enligt styrdokumentet för samtliga nämnder och för köp, leasing, hyra av varor, tjänster samt entreprenader. I riktlinjen framgår avsnitt gällande bland annat:

- Grundläggande grundprinciper.
- Upphandlingskompetens och ansvar.
- Avtal och avtalsdatabas.
- Direktupphandling.

I riktlinjen framhålls förvaltningarnas samt upphandlingsenhetens ansvarsfördelning gällande upphandlingar (se revisionsfråga 1). Vidare anges bland annat de grundläggande principerna (likabehandling, transparens med mera) och att kommunstyrelsen (upphandlingsenheten) ansvarar för att befintliga avtal nyttjas och är tillgängliga i en kommungemensam databas. Av intervjuer råder enighet i att förvaltningarna har tillgång till databasen och att avtal med bilagor finns däri med undantag för avtal för exempelvis engångsköp. Detta eftersom avrop inte kan genomföras på dessa. Avtalsdatabasen beskrivs även som lättillgänglig, och vid exempelvis funderingar kring tolkning av avtal finns upphandlingsenheten tillgänglig. Av samtliga företrädare för förvaltningarna uttrycks en nöjdhet med det stöd och kunskap som upphandlingsenheten bistår med. Även samverkan med upphandlingsenheten beskrivs av företrädare som bra.

Avseende direktupphandling fastställs i riktlinjen att tillvägagångssättet enbart får nyttjas om värdet av direktupphandlingen understiger gällande direktupphandlingsgräns och om avtal saknas. Därtill anges att priset ska vara "rimligt" vilket kan kontrolleras via prisjämförelse. Vid direktupphandlingar över 100 tkr ska upphandlingsenheten kontaktas för vidare handläggning och dokumentation enligt riktlinjen.

Dokumentation

Dokumentation vid direktupphandlingar

Enligt Lag (2016:1145) om offentlig upphandling (LOU) 19 a kap. 11§ ska en upphandlande myndighet (såsom en kommun) löpande dokumentera genomförandet av en direktupphandling om upphandlingens värde överstiger 100 000 kronor. Dokumentationen ska vara tillräcklig för att myndigheten ska kunna motivera sina beslut under upphandlingens samtliga skeden. Dokumentationen ska vara slutförd senast 30 dagar efter att myndigheten har ingått avtal eller fattat beslut om att avbryta upphandlingen.

I riktlinjen för inköp och upphandling anges att köp över 75 tkr ska dokumenteras. Vid intervju med upphandlingsenheten förtydligas att det finns olika blanketter/mallar att fylla i beroende på om köp är mellan 75 tkr - 100 tkr eller 100 tkr - 250 tkr. Blanketterna efterfrågar samma uppgifter och ska skickas till upphandlingsenheten. Följande uppgifter efterfrågas:

- Upphandlande förvaltning.
- Enhet.
- Beskrivning av vara/tjänst.
- Leverantörer som tillfrågats. Minst tre ska tillfrågas enligt blankett.
- Leverantör som tilldelats avtal.
- Motivering.
- Pris.

Därtill ska personen som fyller i informationen intyga att tidigare avtal för köp saknas, att budget finns, att personen har delegation att genomföra köpet, att leverantören kan skicka e-faktura samt att samtliga anbudsgivare meddelats om tilldelningsbeslut.

I riktlinjen anges även att vid köp av tjänster ska start- och slutdatum dokumenteras. Hur dokumenteringen ska ske framgår däremot inte. Därtill framkommer att om det saknas avtal ska den ansvariga förvaltningen genomföra en beställning av upphandling. Upphandlingsenheten beslutar i samråd med förvaltningen sedan hur upphandlingen ska genomföras.

Insamling och kontroll av dokumentation

Att dokumentation av direktupphandlingar ska ske och att det är den som genomför direktupphandlingen som ansvarar för dokumenterandet är de intervjuade ense om. I vilken omfattning dokumentationsplikten efterlevs på förvaltningarna är däremot inte helt tydligt enligt företrädare för förvaltningarna. Till del anges det bero på att förvaltningarna är stora och att kontroll av efterlevnad av dokumentationsplikten inte görs.

Dokumentation sparas inte heller på någon av de tillfrågade förvaltningarna, utöver på socialförvaltningen där företrädare anger att cheferna ska spara underlag för köp under 75 tkr. Resterande dokumentation ska som påtalat skickas till upphandlingsenheten. Enligt upphandlingsenheten ska förvaltningarna skicka ifylld dokumentation via en funktionsbrevlåda.

Av företrädare för kommunstyrelseförvaltningen anges att efterlevnad av dokumentationsplikten varierar. Av företrädare för resterande nämnder uppges det vara osäkert i vilken omfattning dokumentationsplikten efterlevs och vad som händer med dokumentationen.

Inom ramen för granskningen har internkontrollplaner för år 2024 för styrelse och nämnder granskats. Inga moment i internkontrollplanerna rör direktupphandling.

Anmälan av inköpsbehov

Inköpsbehov ska enligt upphandlingsenheten göras via ett webbformulär som finns på intranätet. Anmälan görs när förvaltningarna identifierar behov av ny upphandling som efter anmälan kommer enheten till känna. Av företrädare för förvaltningarna anges att anmälan sker på olika sätt, exempelvis via mejl eller via direktkontakt med upphandlingsenheten.

Otillåtna direktupphandlingar

Enligt riktlinjen ska eventuella böter belasta beställarens enhet om en otillåten direktupphandling genomförs. Av företrädare för förvaltningarna, utöver utbildningsförvaltningen och kommunstyrelseförvaltningen, anges att otillåtna direktupphandlingar identifierats. Främst anges det bero på okunskap och att det inte alltid är tydligt för beställare /genomförare varför avtalstrohet är viktigt. Avtalstrohet innefattar att nyttja befintliga avtal. Vid identifiering av otillåtna direktupphandlingar anges att åtgärder vidtas i form av exempelvis informationsinsatser.

Fördjupad granskning av direktupphandlingar

Som en del i granskningen har vi genomfört 14 stickprov för att kontrollera efterlevnad av dokumentationsplikten för direktupphandlingar. Granskningen har utgått ifrån huruvida vi mottagit en korrekt ifylld blankett, eller motsvarande ifyllda uppgifter. Totalt efterfrågades 34 stickprov. Med anledning av att det i senare skede framkommit att avtal fanns har vissa stickprov strukits eftersom dessa inte var direktupphandlingar.

Vid urval av stickprov genomfördes en övergripande registeranalys (matchning av genomförda utbetalningar mot utdrag ur gällande avtalsdatabas). Analysen genomfördes på leverantörsnivå varvid analysen enbart identifierar om avtal finns för leverantörerna eller om avtal saknas. Det skulle teoretiskt kunna vara så att avtal finns för vissa leverantörer, men att avtalen inte täcker inköpta varor/tjänster. Det har inte denna granskningen kontrollerat. Av de leverantörer som helt saknade avtal och som även upphandlingsenheten angav saknade avtal valdes stickproven ut. Kontroll av existerande avtal, och i vissa fall ytterligare kontroller av förfrågningsunderlag, har gjorts vid bedömning huruvida köp är direktupphandlingar eller inte.

Stickprov

I nedanstående tabell redovisas resultat av genomförda stickprov.

- *Belopp, faktura* visar värdet av inköpet. Kolumnen redovisar granskade stickprov.
- *Total omsättning* innebär den totala utbetalningssumman som leverantören mottagit under granskad tidsperiod (2024-01 - 2025-01).
- *Antal fakturor per leverantör* innebär antalet utfärdade fakturor per leverantör inom granskad period (2024-01 - 2025-01).

Leverantör	Belopp, faktura	Är direktupphandlingen tillräckligt dokumenterad?	Total omsättning	Antal fakturor per leverantör
Kommunstyrelsen				
Leverantör 1	134 025	Nej. Ingen dokumentation har mottagits.	251 184	8
Leverantör 2	168 750	Nej. Ingen dokumentation har mottagits.	168 750	1
Leverantör 3	202 593	Nej. Ingen dokumentation har mottagits.	202 593	1
Leverantör 4	139 508	Nej. Ingen dokumentation har mottagits.	1119 523	8

Socialnämnden				
Leverantör 5 *	356 500	Nej. Ingen dokumentation har mottagits.	4 233 830	13
Leverantör 5 *	321 060	Nej. Ingen dokumentation har mottagits.	4 233 830	13
Leverantör 6	176 700	Nej. Ingen dokumentation har mottagits.	598 500	7
Leverantör 7	201 500	Nej. Ingen dokumentation har mottagits.	1 912 300	8
Leverantör 8	303 800	Nej. Ingen dokumentation har mottagits.	1 912 300	8
Leverantör 9	220 100	Nej. Ingen dokumentation har mottagits.	276 900	2
Samhällsutvecklingsnämnden				
Leverantör 10 *	620 550	Nej. Ingen dokumentation har mottagits. Enligt kommunen erbjuder Sinfra avtal men inget beslut har tagits om att ansluta sig.	4 999 481	361
Leverantör 10 *	279 323	Nej. Ingen dokumentation har mottagits. Enligt kommunen erbjuder Sinfra avtal men inget beslut har tagits om att ansluta sig.	4 999 481	361
Leverantör 11	653 224	Nej. Ingen dokumentation har mottagits.	/	Enbart fakturan är fel. I övrigt finns avtal
Utbildningsnämnden				
Leverantör 12	398 587	Nej. Ingen dokumentation har mottagits. Enligt kommunen finns ett avtal via ADDA men avrop har inte skett korrekt.	/	Enbart fakturan är fel. I övrigt finns avtal enligt uppgift.

* För leverantör 5 och 10 togs 2 stickprov.

Resultat

Av 14 stycken stickprov (12 olika leverantörer) har vi inte kunnat styrka att direktupphandlingarna är tillräckligt dokumenterade, varken utifrån gällande riktlinjer eller lagstiftning. Utöver fakturor har inga underlag mottagits.

Att vi exempelvis enbart tagit ett stickprov på utbildningsförvaltningen är med anledning av att avtal noterades för leverantörerna, alternativt var inköpssumman under 75 tkr då dokumentation inte krävs.

Som en del i granskningen ställdes frågan till upphandlingsenheten huruvida annan dokumentation fanns för granskade leverantörer, såsom ifyllda blanketter. För inga av leverantörerna har ytterligare underlag inkommit.

Bedömning

Finns riktlinjer, rutiner och processer för direktupphandlingar och efterlevs dessa?

Bedömning: Delvis (kommunstyrelsen, samhällsutvecklingsnämnden, socialnämnden)

Bedömning: Ja (utbildningsnämnden)

Vi noterar att det finns gällande riktlinjer, exempelvis är riktlinjen uppdaterad år 2024, omfattar olika delar i direktupphandlingsprocessen samt beskriver övergripande ansvarsfördelning gällande direktupphandlingar.

Samtidigt noteras brister i efterlevnad av styrdokument såsom i vilken omfattning dokumentationsplikten efterlevs, huruvida beställare genomgår en beställarutbildning (revisionsfråga 1), olika rutiner för anmälan av inköpsbehov samt att otillåtna direktupphandlingar genomförts enligt de intervjuade på vissa förvaltningar.

Utifrån resultat av stickprov noteras brister i efterlevnad av dokumentationsplikten då vi inte kunnat styrka att direktupphandlingarna är tillräckligt dokumenterade. Vi noterar även att utbetalningar till vissa avtalslösa leverantörer totalt överskrider fastställd direktupphandlingsgräns enligt LOU. Vi kan inte utesluta att det rör sig om otillåtna direktupphandlingar.

Bedömningen för utbildningsnämnden motiveras av att förvaltningen genomför förhållandevis få direktupphandlingar, vilket styrks av vår registeranalys. Därtill har inga otillåtna direktupphandlingar identifierats det senaste året enligt företrädare.

Uppföljning

Revisionsfråga 3: Sker en tillräcklig uppföljning av direktupphandlingar?

Iakttagelser

I "Ekonomiska styrprinciper" fastställs att nämnderna bland annat ansvarar för att:

- Leda, effektivisera och utveckla den verksamhet som nämnden ansvarar för.
- Verksamheten bedrivs utifrån högsta möjliga mål-, kvalitets- och resultatuppfyllelse samt tillgodoseende av kommuninvånarnas behov.

Inom ramen för granskningen har vi mottagit delårsrapporter och årsredovisningar för styrelsen och nämnderna.

Inga av uppföljningsrapporterna omfattar uppföljningar av *direktupphandlingar*. Däremot följs upphandlingar upp till viss del i kommunstyrelsens och samhällsutvecklingsnämndens uppföljningar. Exempelvis framgår uppföljningsärenden såsom pågående eller kommande upphandlingar. I varken socialnämndens eller utbildningsnämndens uppföljningsrapporter följs upphandlingar upp.

Av företrädare för förvaltningarna anges att inga särskilda kontroller genomförs gällande direktupphandlingar, utöver attestkontroller vid utbetalningar. Däremot anges av upphandlingsenheten att uppföljningar/kontroller per leverantör görs där kontroll av huruvida avtal finns per leverantör och huruvida riktlinjerna efterlevs görs. Kontroll per faktura genomförs enbart om det är något särskilt som identifierats eller behöver

granskas. Upphandlingsenheten delar sedan information till berörda förvaltningar vid eventuella identifierade brister. Att detta görs styrks av företrädare för förvaltningarna.

Risikanalys och intern kontroll

Som angetts finns inga moment gällande direktupphandlingar i internkontrollplanerna för år 2024. Internkontrollplaner för år 2025 har inte mottagits.

Bedömning

Sker en tillräcklig uppföljning av direktupphandlingar?

Bedömning: Delvis (kommunstyrelse, samhällsutvecklingsnämnden och utbildningsnämnden)

Bedömning: Nej (socialnämnden)

Vi noterar att kommunstyrelsen och samhällsutvecklingsnämndens uppföljningar omfattar uppföljning av upphandlingar till viss del. Socialnämndens och utbildningsnämndens uppföljningar omfattar inte uppföljning av upphandlingar. Vidare noteras att inga av nämnderna eller styrelsen genomför särskilda kontroller av direktupphandlingar, men att upphandlingsenheten kontrollerar genomförda upphandlingar.

I bedömningen för utbildningsnämnden har vi vägt in att förhållandevis få direktupphandlingar genomförs vilket bland annat styrks av registeranalys och stickprov (se revisionsfråga 2).

En tillräcklig uppföljning är viktigt eftersom felaktigt genomförda upphandlingar kan leda till överprövning eller till upphandlingsskadeavgift om inköp visar sig vara en otillåten direktupphandling. Utifrån resultat av stickprov (revisionsfråga 2) bedömer vi att det finns behov av utökad uppföljning inom området.

Samlad bedömning

PwC har på uppdrag av de förtroendevalda revisorerna i Gislaveds kommun genomfört en granskning. Granskningens syfte är att bedöma om kommunstyrelsen, samhällsutvecklingsnämnden, socialnämnden och utbildningsnämnden säkerställer ett ändamålsenligt arbete gällande direktupphandlingar med tillräcklig intern kontroll.

Utifrån genomförd granskning är vår samlade bedömning att kommunstyrelsen, samhällsutvecklingsnämnden, socialnämnden och utbildningsnämnden **inte helt** säkerställer ett ändamålsenligt arbete gällande direktupphandlingar med tillräcklig intern kontroll.

Rekommendationer

Utifrån iakttagelser och bedömningar lämnar vi följande rekommendationer till styrelse och nämnder:

- Överväga att se över ansvarsfördelningen mellan upphandlingsenheten och förvaltningarna, och vid behov förtydliga fördelning.
- Säkerställa att beställare erhåller obligatorisk utbildning.
- Säkerställa efterlevnad av dokumentationsplikten.
- Säkerställa en gemensam rutin för anmälan av inköpsbehov som efterlevs.
- Säkerställa en tillräcklig uppföljning av direktupphandlingar.
- Säkerställa att inga otillåtna direktupphandlingar genomförs.

2024-04-15

Carl-Magnus Stenehav

Sara Sommarin

Uppdragsledare

Projektledare

Denna rapport har upprättats av Öhrlings PricewaterhouseCoopers AB (org nr 556029-6740) (PwC) på uppdrag av Gislaveds kommuns revisorer enligt de villkor och under de förutsättningar som framgår av projektplan från den 16 december 2024. PwC ansvarar inte utan särskilt åtagande, gentemot annan som tar del av och förlitar sig på hela eller delar av denna rapport.

Till
Kommunstyrelsen

För kännedom
Kommunfullmäktige

Revisionsrapport: Uppföljande granskning intern kontroll avseende hantering av leverantörsregister och leverantörsutbetalningar

PwC har på uppdrag av de förtroendevalda revisorerna i Gislaveds kommun genomfört en uppföljande granskning intern kontroll avseende hantering av leverantörsregister och leverantörsutbetalningar. Kommunrevisionen genomförde år 2021 en fördjupad granskning av intern kontroll avseende hantering av leverantörsregister och leverantörsutbetalningar. I granskningen identifierades förbättringsområden.

Den uppföljande granskningens syfte är att bedöma om kommunstyrelsen vidtagit tillräckliga åtgärder med anledning av den bedömning och de åtgärdsförslag som lämnats i tidigare genomförd granskning. Granskningen visar på att kommunstyrelsen delvis har avhjälpt de rekommendationer som lämnades vid granskningen 2021. Bedömning grundas på att det finns kontroller som säkerställer initial och löpande kontroll av leverantörer där det finns ett aktivt förhållande, att kommunstyrelsen har sett över möjligheten att inför kontroller vid uppföljning av ändringar i leverantörsregistret, att det finns en årlig kontroll där chefer ska intyga sin medarbetares behörighet. Samtidigt visar granskningen att förbättringsutrymme kvarstår vad gäller rutiner för att hålla leverantörsregistret aktuellt samt rutiner för att leverantörsbetalningar ska ske i tid.

I granskningen lyfts bl.a. följande rekommendationer för kommunstyrelsen att vidta:

- Säkerställa att leverantörsregistret är aktuellt och att de rutiner och kontroller som finns fungerar på ett tillfredsställande sätt.
- Säkerställa att rutiner för betalning av leverantörsfakturor fungerar på ett tillfredsställande sätt.

Revisorerna önskar ta del av de åtgärder kommunstyrelsen avser att vidta. Skriftligt svar önskas senast den 22 augusti 2025. Revisionen vill inom ett år ta del av att beslutade/genomförda åtgärder har vidtagits. Revisionsrapporten bifogas.

Gislaved 2025-04-22

För kommunens revisorer

Mattias Johansson
Ordförande

Nena Stamenkovic
Vice ordförande

Uppföljande granskning intern kontroll avseende hantering av leverantörsregister och leverantörsutbetalningar

Gislaveds kommun

April 2025

Malin Ringedal

Matthew Matti

Sammanfattning

Kommunrevisionen genomförde år 2021 en fördjupad granskning av intern kontroll avseende hantering av leverantörsregister och leverantörsutbetalningar. I granskningen identifierades flera förbättringsområden. Kommunrevisionen har beslutat att under år 2024 följa upp hur kommunstyrelsen har omhändertagit de rekommendationer som lämnades 2021.

Vår samlade bedömning är att kommunstyrelsen delvis har avhjälpt de rekommendationer som lämnades vid granskningen 2021. Vår bedömning grundas på (1) att det finns kontroller som säkerställer initial och löpande kontroll av leverantörer där det finns ett aktivt förhållande, (2) att kommunstyrelsen har sett över möjligheten att inför kontroller vid uppföljning av ändringar i leverantörsregistret, (3) att det finns en årlig kontroll där chefer ska intyga sin medarbetares behörighet. Samtidigt visar granskningen att förbättringsutrymme kvarstår vad gäller (1) rutiner för att hålla leverantörsregistret aktuellt samt (2) rutiner för att leverantörsbetalningar ska ske i tid.

Nedan ses bedömning för varje revisionsfråga.

Revisionsfrågor	Bedömning	
Har revisorernas synpunkter och förslag till åtgärder besvarats av respektive nämnd/styrelse?	Ja	
Har synpunkterna och förslagen åtgärdats?	Delvis	

Rekommendationer

Vi rekommenderar fortsatt kommunstyrelsen att:

- Säkerställa att leverantörsregistret är aktuellt och att de rutiner och kontroller som finns fungerar på ett tillfredsställande sätt.
- Säkerställa att rutiner för betalning av leverantörsfakturor fungerar på ett tillfredsställande sätt.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Inledning	3
Bakgrund	3
Syfte och revisionsfrågor	3
Revisionskriterier	3
Avgränsning	4
Metod	4
Granskningsresultat	5
Svar på revisorernas synpunkter och förslag på åtgärder	5
lakttagelser	5
Åtgärdade synpunkter och förslag	5
lakttagelser	5
Bedömning	8
Samlad bedömning	10

Inledning

Bakgrund

Revisorerna i Gislaveds kommun granskar årligen delårsbokslut och årsredovisning, samt genomför fördjupade granskningar utifrån en risk- och väsentlighetsanalys. De granskningar som revisionen genomför innehåller ofta förslag på åtgärder som bör genomföras. Dessa åtgärder varierar i omfattning och därmed också i tid för genomförande. En viktig del av revisionens arbete är därför att följa upp tidigare genomförda granskningar för att se om åtgärder vidtagits med anledning av dessa och om den granskade organisationen beaktat noterade brister synpunkter och förslag.

Det är av vikt att följa upp de granskningar revisorerna gjort under året. Genom att regelbundet följa upp genomförda granskningar ges svar på om åtgärder med anledning av revisorernas kritik och rekommendationer har tagits i beaktande. Uppföljningen kan t.ex. genomföras som en särskild granskningsinsats med skriftlig rapport. Uppföljningen ger också underlag för att bedöma om det finns anledning till förnyad granskning, och blir därmed en grund för riskanalysen inför kommande års revisionsplanering.

Revisorerna har utifrån risk och väsentlighet beslutat om att genomföra en uppföljande granskning utifrån granskning intern kontroll avseende hanteringen av leverantörsregister och leverantörsutbetalningar.

Syfte och revisionsfrågor

Syftet med granskningen är att bedöma om kommunstyrelsen vidtagit tillräckliga åtgärder med anledning av den bedömning och de åtgärdsförslag som lämnats i genomförda granskningar.

Granskningen har sin utgångspunkt i följande revisionsfrågor:

- Har revisorernas synpunkter och förslag till åtgärder besvarats av respektive nämnd/styrelse?
- Har synpunkterna och förslagen åtgärdats?

Revisionskriterier

Med revisionskriterier avses de bedömningsgrunder som bildar underlag för revisionens analyser och bedömningar.

Följande revisionskriterier används i granskningen:

- Kommunallag (2017:725) 6:6

Avgränsning

Granskningen avgränsas till de rekommendationer som lämnats i samband med granskningen av intern kontroll avseende hanteringen av leverantörsregister och leverantörsutbetalningar 2021 samt de svar som kommunstyrelsen lämnade på granskningen.

Metod

Den uppföljande granskningen har genomförts genom dokumentstudier och skriftliga frågor till kommunstyrelsens förvaltning.

De intervjuade har beretts möjlighet att sakgranska rapporten.

Granskningsresultat

Svar på revisorernas synpunkter och förslag på åtgärder

Den fördjupade granskningen visade på utvecklingsområden

Under 2021 genomfördes en granskning av intern kontroll i hantering av leverantörsregister och leverantörsbetalningar samt behörigheter i ekonomisystemet. Syftet med granskningen var att bedöma om kommunstyrelsen säkerställt en tillräcklig intern kontroll avseende hantering av leverantörsregister/-utbetalningar. Utifrån granskningens iakttagelser lämnades följande rekommendationer till kommunstyrelsen:

- Se över möjligheten att införa ytterligare kontroller av den löpande kontrollen av leverantörer för att minimera risken att betalning sker till fel leverantör.
- Se över möjligheten att införa kontroller vid uppföljning av ändringar i leverantörsregistret.
- Säkerställ att leverantörsregistret är aktuellt och att de rutiner och kontroller som finns fungerar på ett tillfredsställande sätt.
- Säkerställ att samtliga användare i ekonomisystemet har korrekta behörighetsblanketter som är aktuella.
- Säkerställ att rutiner för betalning av leverantörsfakturor fungerar på ett tillfredsställande sätt.

Kommunstyrelsen behandlade sitt svar på revisionsrapporten 23 februari 2022

Kommunstyrelsen behandlade sitt svar på revisionsrapporten den 23 februari 2022. I svaret framkom ett antal åtgärder som kommunstyrelsen avser att vidta. Inom ramen för denna uppföljande granskning beskrivs vidtagna åtgärder nedan tillsammans med kompletterande uppgifter som har erhållits via svar på skriftliga frågor.

Åtgärdade synpunkter och förslag

Kontroller av den löpande kontroll av leverantörer

Den fördjupade granskningen visar att det finns rutiner för för initial och löpande kontroll av aktiva¹ leverantörer samt att registrering av nya leverantörer är begränsad till ett fåtal personer samt med tillämpad dualitetsprincip. Däremot visade stickprov på avvikelser vad gäller passiva² leverantörers seriositet.

I sitt svar beskriver kommunstyrelsen att de automatiska kontroller som sker med hjälp av Inyette³ säkerställer seriositet hos leverantörer innan en eventuell utbetalning sker. Vidare anges i ett skriftligt svar att befintliga leverantörer i registret, som inte har fått

¹Med en aktiv leverantör avses i detta sammanhang en leverantör där kommunen har ett pågående affärsförhållande, vilket innebär att det finns aktuella beställningar, projekt eller avtal som hanteras.

² Med en passiv leverantör avses i detta sammanhang en leverantör där kommunen inte har ett aktivt eller pågående affärsförhållande, även om leverantören har levererat varor eller tjänster tidigare. Dessa leverantörer kan fortfarande vara registrerade i kommunens leverantörsregister och kan bli aktuella för framtida uppdrag.

³ Inyett analyserar utbetalningsförslag i realtid och skickar varningar vid avvikelser enligt uppsatta kriterier, till exempel om ett företag har gått i konkurs eller saknar bevis om F-skatt.

utbetalningar på 1,5 till 3,5 år (klassificerade som passiva), markeras som inaktiva. Om en faktura kopplad till en sådan leverantör inkommer, måste den genomgå alla kontroller som krävs för en nyregistrering innan utbetalning kan genomföras.

Vår bedömning

Vår bedömning är att rekommendationen i huvudsak har åtgärdats. Denna bedömning baseras på att det finns kontroller som säkerställer både initial och löpande granskning av leverantörer med aktiva affärsförhållanden. Dessutom har kommunstyrelsen infört en rutin där leverantörer markeras som inaktiva om ingen utbetalning har skett inom ett visst tidsintervall. Dessa leverantörer måste sedan genomgå nya kontroller innan en eventuell utbetalning kan genomföras. Vi uppmuntrar dock att kommunstyrelsen regelbundet utvärderar tidsintervallet för hur länge en leverantör kan behålla sin aktiva status utan transaktioner, och bedömer om 1,5 till 3,5 år är ett rimligt intervall.

Kontroller vid ändringar i leverantörsregister

Den fördjupade granskningen visade att det finns tekniska möjligheter att följa upp ändringar av fasta data i leverantörsregistret, men att det saknas rutiner för att göra detta.

Kommunstyrelsen anger i sitt svar på revisionsrapporten att bristen på systematisk uppföljning av ändringar i leverantörsregistret kompenseras genom andra kontroller och arbetssätt. Det krävs exempelvis särskild behörighet för att registrera, ändra eller attestera en leverantör, och denna behörighet är begränsad till ett fåtal personer med specialistkompetens. Vidare framgår det av kommunstyrelsens svar att en attest i regel krävs vid ändringar av fasta data, och systembegränsningar säkerställer att en annan person än den som utfört ändringen måste godkänna den innan den träder i kraft.

I svaren på de skriftliga frågorna framgår att det har övervägts om en systematisk genomgång av historikloggar över utförda ändringar bör införas som en del av den systematiska kontrollen. Slutsatsen är att en sådan kontroll av historikloggar är önskvärd för att ytterligare stärka den interna kontrollen vid ändringar i leverantörsregistret. Dock har denna kontroll ännu inte påbörjats på grund av prioriteringar inom verksamheten.

Vår bedömning

Vår bedömning är att rekommendationen i huvudsak har avhjälpats. Kommunstyrelsen har sett över möjligheten att införa kontroller vid uppföljning av ändringar i leverantörsregistret. Översynen har lett till en ambition att, utöver de redan tillämpade arbetssätten och rutinerna, systematiskt följa upp historikloggar för att efterkontrollera att utförda ändringar är korrekta. Vi ser positivt på detta övervägande och uppmuntrar kommunstyrelsen att tydligt definiera hur sökningar i historikloggar ska genomföras och dokumenteras vid implementering.

Metoder och arbetssätt för att hålla leverantörregistrets aktuellt

Den fördjupade granskningen visade att det finns rutiner för ajourhållning av leverantörsregistret, men att dessa är inte tillräckliga då stickprovsgranskning visade avvikelser som borde ha upptäckts inom ramen för arbetssätt och rutiner.

Enligt kommunstyrelsens svar på revisionsrapporten skickas kommunens leverantörsregister till Inyett en gång per år för att säkerställa att leverantörsinformationen är aktuell. Detta kan inkludera att identifiera inaktiva gironummer, företag utan F-skatt, pågående konkurser eller bluffbolag. Resultaten av analysen ska hanteras och nödvändiga åtgärder vidtas

I svaren på skriftliga frågor framgår att det nuvarande arbetssättet, tillsammans med kontroll av leverantörer i samband med utbetalningar, i huvudsak anses tillräckligt för att identifiera nödvändiga åtgärder för att hålla leverantörsregistret aktuellt. Dock betonas vikten av att ha tillräcklig tid för att säkerställa att dessa åtgärder genomförs.

Vår bedömning

Vår bedömning är att rekommendationen delvis har åtgärdats. Denna bedömning baseras på att det finns metoder och arbetssätt för att identifiera behovet av förändringar i leverantörsregistret. Dock finns det utrymme för förbättringar när det gäller att etablera tydliga rutiner och en ambitionsnivå för vilka ändringar som bör prioriteras.

Behörighetsblanketter för användare i ekonomisystemet

Av den fördjupade granskningen framgick att det finns ett attestreglemente, aktuella attestförteckningar samt en överensstämmelse mellan attestförteckning och registrerade attestberörigheter i ekonomisystemet. Avvikelser noteras däremot avseende behörighetsblanketter.

Kommunstyrelsen uppger i sitt svar att det genomförs en årlig kontroll av användare i ekonomisystemet där respektive chef godkänner om aktuella användare ska vara kvar i systemet med befintlig behörighet. Vidare framgår det av svaret att behörighetsblanketter ska signeras av ansvarig chef och att förändringar i regel föregås av en uppdaterad behörighetsblankett, men att det kan variera beroende på vad förändringen avser.

I svar på skriftliga frågor uppges att det nuvarande arbetssättet säkerställer i huvudsak korrekta behörigheter i ekonomisystemet, men alla ändringar kräver inte alltid en uppdaterad blankett; information om förändringar kan lämnas på annat sätt. Det betonas i svaret att om information om ändrade behörigheter inte meddelas, kan det dröja till den årliga kontrollen innan detta uppmärksammas. Vidare anges att om en användare slutar i kommunen, spärras användarens behörighet av IT, vilket vanligtvis automatiskt spärrar behörigheten i ekonomisystemet. Detta gäller dock inte vid exempelvis en tjänsteförändring.

Vår bedömning

Vår bedömning är att rekommendationen i huvudsak har avhjälpes. Det finns en årlig kontroll där chefer ska intyga sin medarbetares behörighet. I syfte att synliggöra beslutskedjan är det fördelaktigt att krävställa att samtliga ändringar i attesträttigheter föregås av skriftliga beslut via behörighetsblanketter, som sparas i för att verifiera ändringar i attesträttigheter.

Rutiner för betalning av leverantörsfakturor

I granskningen från 2021 uppmärksammades att det finns rutiner för betalning av leverantörsfakturor men stickprovskontroll visar att vissa fakturan ändå inte betalas i tid.

Enligt kommunstyrelsens svar på revisionsrapporten finns det automatiska varningar i systemet som identifierar fakturor som snart förfaller, och automatiska påminnelser skickas till attestanter. Om den ordinarie attestanten inte har attesterat inom utsatt tid, eskalerar systemet automatiskt fakturan till nästa nivå i attesthierarkin. Ett arbete har också utförts för att inkludera helgdagar i systemet, så att fakturor med förfallodag på en helgdag betalas sista arbetsdagen innan.

I svaren på skriftliga frågor framgår att kommunstyrelsen inte har fastställt ett måtvärde för att följa upp betalningar på en aggregerad nivå och vad som kan anses acceptabelt för att bibehålla en god intern kontroll och ekonomisk sundhet. Enligt svaret har kommunen under år 2024 mottagit cirka 63 000 debetfakturor, varav 19 626, eller 31 procent, har betalats för sent. Av dessa sent betalda fakturor har 17 289, vilket motsvarar 88 procent, betalats 1 till 3 dagar efter förfallodatum.

Vid sakavstämningen framhålls att det för närvarande inte finns någon fastställd riktnivå för uppföljning av betalningar, men det underförstått förväntas att 100 procent av betalningarna ska ske i tid, vilket är en viktig princip för att undvika att sända felaktiga signaler. Vidare framhålls att utmaningen med sena betalningar kanske snarare kan relateras till beteendemönster och verksamheternas planering och framförhållning, snarare än brister i rutinerna för processen.

Vår bedömning

Vår bedömning är att rekommendationen delvis är åtgärdad. Bedömningen baseras på att det finns kontrollmoment och rutiner som syftar till att betalningar ska ske i tid. Samtidigt visar granskningen att cirka 30 procent av leverantörsfakturorna inte har betalats inom utsatt tid och att det inte finns fastställda riktvärden eller mätetal för att systematiskt följa upp betalningar. Det indikerar ett behov av tydligare styrning och uppföljning för att identifiera förbättringsåtgärder anpassade efter verksamhetens specifika utmaningar.

Sammanställning status på identifierade förbättringsområden

Rekommendation 2021	Bedömning
Se över möjligheten att införa ytterligare kontroller av den löpande kontrollen av leverantörer för att minimera risken att betalning sker till fel leverantör.	Åtgärdat
Se över möjligheten att införa kontroller vid uppföljning av ändringar i leverantörsregistret.	Åtgärdat
Säkerställ att leverantörsregistret är aktuellt och att de rutiner och kontroller som finns fungerar på ett tillfredsställande sätt.	Delvis åtgärdat
Säkerställ att samtliga användare i ekonomisystemet har korrekta behörighetsblanketter som är aktuella.	Åtgärdat
Säkerställ att rutiner för betalning av leverantörsfakturor fungerar på ett tillfredsställande sätt.	Delvis åtgärdat

Samlad bedömning

Vår samlade bedömning är att kommunstyrelsen delvis har avhjälpt de rekommendationer som lämnades vid granskningen 2021. Vår bedömning grundas på att (1) att det finns kontroller som säkerställer initial och löpande kontroll av leverantörer där det finns ett aktivt förhållande, (2) att kommunstyrelsen har sett över möjligheten att inför kontroller vid uppföljning av ändringar i leverantörsregistret, (3) Det finns en årlig kontroll där chefer ska intyga sin medarbetares behörighet. Samtidigt visar granskningen att förbättringsutrymme kvarstår vad gäller (1) rutiner för att hålla leverantörsregistret aktuellt samt (2) rutiner för att leverantörsbetalningar ska ske i tid.

Nedan ses bedömning för varje revisionsfråga.

Revisionsfrågor	Bedömning	
Har revisorernas synpunkter och förslag till åtgärder besvarats av respektive nämnd/styrelse?	Ja	
Har synpunkterna och förslagen åtgärdats?	Delvis	

Rekommendationer

Vi rekommenderar fortsatt kommunstyrelsen att:

- Säkerställ att leverantörsregistret är aktuellt och att de rutiner och kontroller som finns fungerar på ett tillfredsställande sätt.
- Säkerställ att rutiner för betalning av leverantörsfakturor fungerar på ett tillfredsställande sätt.

2025-04-14

Carl-Magnus Stenehav

Malin Ringedal

Uppdragsledare

Projektledare

Denna rapport har upprättats av Öhrlings PricewaterhouseCoopers AB (org nr 556029-6740) (PwC) på uppdrag av Gislaveds kommun enligt de villkor och under de förutsättningar som framgår av projektplan från den 2024-11-11. PwC ansvarar inte utan särskilt åtagande, gentemot annan som tar del av och förlitar sig på hela eller delar av denna rapport.

Sun §45

Dnr: SUN.2024.7

I.4.1

Samhällsutvecklingsnämndens förklaring som underlag till fullmäktiges presidiums beredning inför kommunfullmäktiges ansvarsprövning avseende verksamhetsåret 2024**Beslut**

Samhällsutvecklingsnämnden beslutar att överlämna bilagd skrivelse till kommunfullmäktiges presidium som förklaring avseende det som revisionen anför om samhällsutvecklingsnämndens verksamhet 2024.

Johnny Petersson (MiG), Albin Dyberg (MiG), Anders Karlsson (MiG) deltar inte i beslutet.

Ärendebeskrivning

Kommunfullmäktige ska senast den 30 juni varje år besluta om att godkänna (bevilja ansvarsfrihet), kritisera (anmärka) eller underkänna (neka ansvarsfrihet) avseende föregående års verksamhet. Varje styrelse, nämnd och beredning samt dess ledamöter ska provas.

Som underlag tar fullmäktige emot revisionsberättelsen från revisorerna där dessa har möjlighet att föreslå fullmäktige beslut i frågan. De formella instrumenten för kritik är att föreslå fullmäktige att rikta anmärkning eller att inte bevilja ansvarsfrihet. Om revisionens förslag innehåller anmärkning eller avstyrkt ansvarsfrihet ska fullmäktige enligt kommunallagen inhämta en förklaring från berörd part.

Det är fullmäktige som bär ansvaret och har suverän beslutanderätt att varje år utifrån egen bedömning besluta om ansvarsfrihet ska beviljas eller nekas liksom att ta egen ställning om revisionens eventuella förslag till anmärkningar.

I revisionsberättelsen avseende 2024 års verksamhet tillstyrker revisionen att kommunfullmäktige beviljar ansvarsfrihet för kommunstyrelse, kommunens nämnder och gemensamma nämnder, beredningar samt de enskilda ledamöterna i dessa organ. Man riktar anmärkning mot socialnämnden och uttrycker en kritik mot kommunstyrelsen och samhällsutvecklingsnämnden.

När det gäller samhällsutvecklingsnämndens verksamhet lämnar inte revisionen något förslag till fullmäktige om att rikta anmärkning mot samhällsutvecklingsnämnden eller någon enskild ledamot i nämnden. Dock bedömer revisionen att samhällsutvecklingsnämndens brister i måluppfyllelse samt i styrning och intern kontroll av ekonomi. Man lyfter också att prognoshanteringen inte har skett utifrån tillräcklig kontroll. Detta utifrån alltför stora skillnader mellan avlämnade prognoser under året jämfört med nämndens faktiska resultat i bokslutet. Man noterar dock att nämnden redovisar ett bättre resultat än vad som tidigare prognosticerats under året.

Inför att kommunfullmäktiges presidium den 14 maj 2025 ska bereda frågan om ansvarsprövning för verksamhetsåret 2024 har presidiet gett socialnämnden, kommunstyrelsen och samhällsutvecklingsnämnden möjlighet att var för sig inkomma med förklaringar utifrån vad revisionen framfört i sin revisionsberättelse. Detta ärende behandlar samhällsutvecklingsnämndens förklaring vilken framgår av bifogat underlag. Paragrafen förklaras omedelbart justerad.

Beslutsunderlag

Samhällsutvecklingsförvaltningens tjänsteskrivelse daterad 12 maj 2025

Samhällsutvecklingsnämndens förklaring som underlag till fullmäktiges presidiums beredning inför kommunfullmäktiges ansvarsprovning avseende verksamhetsåret 2024 daterad 12 maj

Yrkanden

Jörgen Karlsson (S) med instämmande av Dennis Ernst (M), Simon Sowa (M), Rose-Mari Modén (S), Pauline Barvö (WeP): Bifall till förslaget

Beslutet skickas till:

Kommunfullmäktiges presidium

Vårt diarienum: **SUN XXX**

Kommunfullmäktiges presidium

Samhällsutvecklingsnämndens förklaring som underlag till fullmäktiges presidiums beredning inför kommunfullmäktiges ansvarsprövning avseende verksamhetsåret 2024

Samhällsutvecklingsnämnden uppskattar möjligheten att kunna kommentera revisionsberättelsen avseende 2024 års verksamhet även om revisionen inte föreslår fullmäktige att rikta anmärkning mot samhällsutvecklingsnämnden eller att neka ansvarsfrihet.

Allmänt om läget i kommunen

Nämnden delar revisionens syn på allvaret i fråga om kommunens ekonomiska läge och den demografiska utmaning som kommunen är mitt uppe i och som kommer påverka under flera år framöver. De ekonomiska förutsättningarna under 2024 var av ett extraordinärt slag i Sverige. Bland annat på grund av inflation och det ökade prisläget utsattes kommunsverige för en högre belastning än tidigare år. Inte minst den negativa effekt som inflationen medförde med en kraftig allmän prisökning samt att kommunernas pensionsavsättningar ökade markant. Till detta en befolkningsminskning och en demografisk förskjutning mellan åldersgrupper som kommer att påverka kommunens verksamheter under överskådlig tid. Detta tillsammans med ej påverkbara volymökningar inom några verksamheter liksom engångseffekter i samband med överföring av boendefastigheter inom kommunkoncernen var det som till största del påverkade resultatet negativt under 2024. Belastningen minskar redan 2025 men behovet av åtgärder avseende ekonomiska och demografiska utmaningar kvarstår under flera år framåt.

Behov av insikt om åtgärder och perspektiv i granskningen

För att hantera såväl ekonomiska som demografiska utmaningar krävs långsiktiga åtgärder och en uthållighet i verkställandet. Allt för kraftfulla kortsiktiga åtgärder för att nå en ekonomi i balans riskerar att skada verksamheten och förutsättningarna att nå verksamhetens mål i annat avseende än just de ekonomiska målen. Att få kraft och fart i verksamheten igen efter sådana åtgärder tar ansenlig tid och kan påverka verksamheten negativt avseende förmåga att kommande år nå övriga mål för verksamheten. Den insikten och ett ansvarstagande i valet av åtgärder är därför av högsta vikt där fokus således inte enbart kan ligga på innevarande års resultat.

Samhällsutvecklingsnämnden noterar att bedömningar i revisionsrapporten tar sitt stöd endast i 2024 års resultat men saknar en djupare analys om vad det extra ordinära ekonomiska läge som under året rått i kommunsverige och vad det har inneburit för kommunens ekonomiska förutsättningar i ett helhetsperspektiv och över en längre tidshorisont.

Det konstateras även att revisionsverktyget, som betraktar ett år i taget, inte fångar de långa linjerna och de långsiktiga åtgärderna vare sig under året som granskas eller åren innan eller de effekter som kommer efterföljande år.

Om händelser och åtgärder före och under 2024

I samband med beslut om de kommungemensamma effektiviseringskraven för 2024 och vid årsbokslut för 2023 pekade nämnden tydligt ut behovet att fortsätta med att vidta åtgärder för att anpassa ekonomin efter beslutad budget. Man beslutade att uppmana samhällsutvecklingsförvaltningen att vidta åtgärder för att omhänderta underskottet för 2023 samt att genomföra effektiviseringar och se över nämndens kostnadsutveckling.

Under 2024 genomfördes en omfattande planering för ny organisering inom förvaltningen, i en första etapp för delarna samhällsbyggnadsprocessen samt styr och stöd, som ett led i att effektivisera, ensa arbetssätt och öka genomförandekraft, och höja förmåga till utveckling och uppföljning. Dessa förändringar trädde i kraft vid årsskiftet 2024/2025. Ny organisering och processorienterat arbetssätt medför bättre planering och ökad kostnadsmedvetenhet, vilket är grunden för korrekta kostnadsbedömningar för investeringsprojekt och driftskostnader. Bristen på dessa är de mest uppenbara bakomliggande orsakerna till nämndens underskott varför förändring i organisation och arbetssätt är verktyg som nu är aktiverade.

Inom enskilda avdelningar såsom Måltid bedrevs under 2024 ett mycket aktivt arbete för anpassad organisation och avdelningsgemensamma rutiner och verksamhetssystem. En tydlig positiv förändring av det ekonomiska resultatet under året har lagt grunden för fortsatta anpassningar.

Många aktiva åtgärder har gjorts i verksamheterna under året och en allmän återhållsamhet upprätthållits.

Efter att delårsrapporten redovisats hösten 2024 fattade samhällsutvecklingsnämnden beslut om att ge förvaltningschefen för Samhällsutvecklingsförvaltningen i uppdrag att genomföra åtgärder på både kort och lång sikt för att få en ekonomi i balans samt att se över förvaltningens ekonomistyrning. Så här i efterhand är det lätt att se att det hade varit bra om dessa åtgärder skulle kunnat starta ännu tidigare under året.

I enlighet med kommunens uppdaterade ekonomistyrningsprinciper arbetar nämnden aktivt med åtgärder för att uppnå en ekonomi i balans. Som en del i detta informeras kommunstyrelsen kontinuerligt om utveckling och framdrift. Samhällsutvecklingsnämnden kommer att säkerställa att kortsiktiga åtgärder inte får negativa långsiktiga effekter och att långsiktiga åtgärder vidtas även om de inte alltid ger effekt under innevarande verksamhetsår.

Sn §81

Dnr: SN.2025.8

1.4.1

Förklaring på revisionens anmärkning på årsredovisning 2024**Beslut**

Socialnämnden beslutar att överlämna bilagd skrivelse till kommunfullmäktiges presidium som förklaring avseende det som revisionen anför om socialnämndens verksamhet 2024.

Ärendebeskrivning

Kommunfullmäktige ska senast den 30 juni varje år besluta om att godkänna (bevilja ansvarsfrihet), kritisera (anmärka) eller underkänna (neka ansvarsfrihet) avseende föregående års verksamhet. Varje styrelse, nämnd och beredning samt dess ledamöter ska prövas.

Som underlag tar fullmäktige emot revisionsberättelsen från revisorerna där dessa har möjlighet att föreslå fullmäktige beslut i frågan. De formella instrumenten för kritik är att föreslå fullmäktige att rikta anmärkning eller inte bevilja ansvarsfrihet. Om revisionens förslag innehåller anmärkning eller avstyrkt ansvarsfrihet ska fullmäktige enligt kommunallagen inhämta en förklaring från berörd part.

Det är fullmäktige som bär ansvaret och har suverän beslutanderätt att varje år utifrån egen bedömning besluta om ansvarsfrihet ska beviljas eller nekas liksom att ta egen ställning om revisionens eventuella förslag till anmärkningar.

I revisionsberättelsen avseende 2024 års verksamhet tillstyrker revisionen att kommunfullmäktige beviljar ansvarsfrihet för kommunstyrelse, kommunens nämnder och gemensamma nämnder, beredningar samt de enskilda ledamöterna i dessa organ. Man riktar anmärkning mot socialnämnden och uttrycker en kritik mot kommunstyrelsen och samhällsutvecklingsnämnden.

Inför att kommunfullmäktiges presidium den 14 maj 2025 ska bereda frågan om ansvarsprövning för verksamhetsåret 2024 har presidiet gett socialnämnden, kommunstyrelsen och samhällsutvecklingsnämnden möjlighet att var för sig inkomma med förklaringar utifrån vad revisionen framfört i sin revisionsberättelse.

Detta ärende behandlar socialnämndens förklaring vilken framgår av bifogat underlag.

Beslutsunderlag

Socialförvaltningens tjänsteskrivelse daterad den 12 maj 2025.

Socialnämndens förklaring avseende anmärkning av revisionen daterad 12 maj 2025.

Kf presidiums protokoll den 23 april 2025, §10 Ansvarsfrihet för verksamhetsåret 2025.

Beslutet skickas till:

Kommunfullmäktiges presidium

Kommunfullmäktiges presidium

Vårt diariennr: SN.2025.08

Socialnämndens förklaring som underlag till fullmäktiges presidiums beredning inför kommunfullmäktiges ansvarsprövning avseende verksamhetsåret 2024

Socialnämnden kommenterar revisionsberättelsen avseende 2024 års verksamhet då revisionen föreslår fullmäktige att rikta anmärkning mot socialnämnden.

Allmänt om läget i kommunen

Socialnämnden delar revisionens syn på allvaret i fråga om nämndens ekonomiska läge och den demografiska utmaning som kommunen är mitt uppe i och som kommer påverka under flera år framöver. De ekonomiska förutsättningarna under 2024 var av ett extraordinärt slag i Sverige. Bland annat på grund av inflation och det ökade prisläget utsattes kommunsverige för en högre belastning än tidigare år. Inte minst den negativa effekt som inflationen medförde med en kraftig allmän prisökning samt att kommunernas pensionsavsättningar ökade markant. Till detta en befolkningsminskning och en demografisk förskjutning mellan åldersgrupper som har och kommer att påverka kommunens verksamheter under överskådlig tid. Detta tillsammans med ej påverkbara volymökningar inom flera av nämndens verksamheter under 2024 och de senaste åren har gjort att nämnden fick ett negativt resultat 2024. Målgruppernas behov spås öka även kommande år, vilket är en utmaning att hantera utifrån det ekonomiska läget som kommunen är i.

Behov av insikt om åtgärder och perspektiv i granskningen

För att hantera såväl ekonomiska som demografiska utmaningar krävs långsiktiga åtgärder och en uthållighet i verkställandet. Allt för kraftfulla kortsiktiga åtgärder för att nå en ekonomi i balans riskerar att skada verksamheten och förutsättningarna att nå verksamhetens mål i annat avseende än just de ekonomiska målen. Att få kraft och fart i verksamheten igen efter sådana åtgärder tar ansenlig tid och kan påverka verksamheten negativt avseende förmåga att kommande år nå övriga mål för verksamheten. Den insikten och ett ansvarstagande i valet av åtgärder är därför av högsta vikt där fokus således inte enbart kan ligga på innevarande års resultat.

Socialnämnden noterar att bedömningar i revisionsrapporten tar sitt stöd endast i 2024 års resultat men saknar en djupare analys om vad det extra ordinära ekonomiska läge som under

året rätt i kommunsverige och vad det har inneburit för nämndens ekonomiska förutsättningar i ett helhetsperspektiv och över en längre tidshorisont.

Det konstateras även att revisionsverktyget, som betraktar ett år i taget, inte fångar de långa linjerna och de långsiktiga åtgärderna vare sig under året som granskas eller åren innan eller de effekter som kommer efterföljande år.

Om händelser och åtgärder före och under 2024

En del av orsakerna till socialnämndens underskott är att volymökningen varit större än vad som kunnat omhändertas i budget. Bland annat räcker inte demografiuppräkningsmodellen vi har idag till för att täcka behoven.

Demografiuppräkning som nämnden fick i sin budget för 2024 på 770 tkr har inte räckt för att täcka det ökade behovet hos målgrupperna. Nämnden behövde under 2024 öka upp med nio vård- och omsorgsplatser under året för att kunna verkställa beslut, antalet hemtjänststimmar ökade med ca 6 300h, hjälpmedelskostnaderna fortsatte att öka, fler placeringar behövde göras inom både barn och unga samt vuxen, samt fler beslut har kommit till inom LSS. Kostnaden för de extra vård- och omsorgsplatserna, ökade antalet hemtjänststimmar och de ökade hjälpmedelskostnaderna uppgick till ca 12 mnkr. Detta är en ökning som nämnden ser kommer fortsätta framöver, tillsammans med ökade behov inom LSS.

Socialnämnden har satt in flera åtgärder i verksamheterna och haft en allmän återhållsamhet men effekten av dem har inte varit tillräcklig för att möta det ökade behovet.

En av de viktigaste åtgärderna ur ett långsiktigt perspektiv är att arbeta mer förebyggande för att minska behov på sikt. Om detta inte prioriteras riskeras det ekonomiska läget att försvåras än mer för nämnden och kommunen som helhet framöver. Effekter av dessa åtgärder är dock svåra att se inom ett eller två års tid.

En annan viktig åtgärd som sattes in under 2024 var att utveckla arbetet med bemanningsekonomi. Även denna process är svår att få full effekt inom ett års tid. Viss effekt kunde uppnås under 2024 men de största effekterna ses under 2025. Det samma gäller utökad användning av välfärdsteknik, och att digitalisera och automatisera processer som är av vikt för att klara av kompetensutmaningen nu och på sikt.

Som resonerats om tidigare har vissa åtgärder och satsningar varit av vikt att genomföra för att inte skapa ökade kostnader på sikt. Om all icke lagstyrd verksamhet som exempelvis förebyggande arbete skulle läggas ner kan det få stora konsekvenser över tid. Nämnden har inte fattat beslut om sådana drastiska åtgärder, utan har fortsatt att hitta hållbara åtgärder som kommer att verkställas under 2025. Att komma till en ekonomi i balans utifrån den demografiska utvecklingen och det ekonomiska läget kommer vara en utmaning även framåt för socialnämndens verksamheter.

Ks §105

Dnr: KS.2024.40

1.4

Förklaring på revisionens kritik gällande årsredovisning 2024**Beslut**

Kommunstyrelsen beslutar att överlämna bilagd skrivelse till kommunfullmäktiges presidium som förklaring avseende det som revisionen anför om kommunstyrelsens verksamhet 2024.

Reservationer

Ruth Johannesson (MiG) Bo Eriksson (MiG) och Curt Vang (MiG) reserverar sig mot beslutet till förmån för Ruth Johannessons (MiG) yrkande.

Protokollsanteckning

Stefan Nylén (SD) och Peter Gustavsson (SD) deltar inte i beslutet.

Ärendebeskrivning

Kommunfullmäktige ska senast den 30 juni varje år besluta om att godkänna (bevilja ansvarsfrihet), kritisera (anmärka) eller underkänna (neka ansvarsfrihet) avseende föregående års verksamhet. Varje styrelse, nämnd och beredning samt dess ledamöter ska prövas.

Som underlag tar fullmäktige emot revisionsberättelsen från revisorerna där dessa har möjlighet att föreslå fullmäktige beslut i frågan. De formella instrumenten för kritik är att föreslå fullmäktige att rikta anmärkning eller inte bevilja ansvarsfrihet. Om revisionens förslag innehåller anmärkning eller avstyrkt ansvarsfrihet ska fullmäktige enligt kommunallagen inhämta en förklaring från berörd part.

Det är fullmäktige som bär ansvaret och har suverän beslutanderätt att varje år utifrån egen bedömning besluta om ansvarsfrihet ska beviljas eller nekas liksom att ta egen ställning om revisionens eventuella förslag till anmärkningar.

I revisionsberättelsen avseende 2024 års verksamhet tillstyrker revisionen att kommunfullmäktige beviljar ansvarsfrihet för kommunstyrelse, kommunens nämnder och gemensamma nämnder, beredningar samt de enskilda ledamöterna i dessa organ. Man riktar anmärkning mot socialnämnden och uttrycker en kritik mot kommunstyrelsen och samhällsutvecklingsnämnden.

När det gäller kommunstyrelsens verksamhet lämnar inte revisionen något förslag till fullmäktige om att rikta anmärkning mot styrelsen eller någon enskild ledamot i styrelsen. Dock bedömer revisionen att kommunstyrelsen bland annat inte helt bedrivit en tillräcklig uppsiktsplikt kopplat till nämndernas ekonomiska situation och anser vidare att tillräckliga åtgärder inte vidtagits för att uppnå kommunfullmäktiges mål för god ekonomisk hushållning. Man anser även att kommunstyrelsen brister i måluppfyllelse samt i styrning och intern kontroll av ekonomi.

Inför att kommunfullmäktiges presidium den 14 maj 2025 ska bereda frågan om ansvarsprövning för verksamhetsåret 2024 har presidiet gett socialnämnden, kommunstyrelsen och samhällsutvecklingsnämnden möjlighet att var för sig inkomma med förklaringar utifrån vad revisionen framfört i sin revisionsberättelse.

Ks §105 (forts.)

Detta ärende behandlar kommunstyrelsens förklaring vilken framgår av bifogat underlag.

Beslutsunderlag

Kommunstyrelseförvaltningens tjänsteskrivelse, daterad 12 maj 2025.
Kommunstyrelsens förklaring som underlag till fullmäktiges presidiums beredning inför kommunfullmäktiges ansvarsprövning avseende verksamhetsåret 2024, daterad 12 maj 2025.

Yrkanden

Ruth Johannesson (MiG): Medborgarpartiet är helt överens med revisionen i deras kritik mot kommunstyrelsen.

Medborgarpartiets representanter i kommunstyrelsen har under hela år 2024 begärt att styrelsen ska utföra sin uppsiktsplikt på ett bättre sätt och vidta åtgärder för att uppnå målet en god hushållning, men inte vunnit gehör på begäran från den politiska majoriteten i kommunstyrelsen.

Medborgarpartiet håller också med revisionen om att kommunstyrelsen brister i styrning och intern kontroll av ekonomi och måluppfyllelse. Inte heller där har Medborgarpartiets kritik hörtsammats av den politiska majoriteten.

Medborgarpartiet anser att förslaget på svar till kommunfullmäktiges presidium inte är tillfyllest utan innehåller allt för många undanflykter och bortförklaringar på varför kommunstyrelsen inte har klarat sitt uppdrag.

Vi yrkar på att Medborgarpartiets svar istället ska tillställas kf presidium.

Jonas Ericson (M) med instämmande av Ylva Samuelsson (S), Charlotte Ström (WeP) och Fredrik Sveningson (L): Avslag på Ruth Johannessons (MiG) yrkande.

Fredrik Sveningson (L) med instämmande av Maria Gullberg Lorentsson (M), Jonas Ericson (M), Sandy Lind (WeP), Ylva Samuelsson (S), Kenneth Magnusson (C) och Charlotte Ström (WeP): Bifall till förvaltningens förslag.

Propositionsordning

Ordföranden ställer proposition på förvaltningens förslag och Ruth Johannessons (MiG) yrkande och finner att kommunstyrelsen beslutar enligt förvaltningens förslag.

Omröstning begärs. Kommunstyrelsen godkänner följande beslutsgång:
JA-röst för bifall till förvaltningens förslag.
NEJ-röst för bifall till Ruth Johannessons (MiG) yrkande.

Ks §105 (forts.)**Omröstningsresultat**Ja-röstNej-röstAvstår

Ingebert Magnusson (S)

Ruth Johannesson (MiG)

Peter Gustavsson (SD)

Ylva Samuelsson (S)

Curt Vang (MiG)

Stefan Nylén (SD)

Gunnel Augustsson (S)

Bo Eriksson (MiG)

Anton Sjödel (M)

Jonas Ericson (M)

Maria Gullberg Lorentsson (M)

Sandy Lind (VVeP)

Charlotte Ström (VVeP)

Kenneth Magnusson (C)

Fredrik Sveningsson (L)

Omröstningen utfaller med 10 JA-röster och 3 NEJ-röster. 2 ledamöter avstår från att rösta. Därmed har kommunstyrelsen beslutat enligt förvaltningens förslag.

Beslutet skickas till:

Kf presidium

Kommunfullmäktiges presidium

Vårt diariennr: KS.2025.68

Kommunstyrelsens förklaring som underlag till fullmäktiges presidiums beredning inför kommunfullmäktiges ansvarsprövning avseende verksamhetsåret 2024

Kommunstyrelsen uppskattar möjligheten att kunna kommentera revisionsberättelsen avseende 2024 års verksamhet även om revisionen inte föreslår fullmäktige att rikta anmärkning mot kommunstyrelsen eller att neka ansvarsfrihet.

Allmänt om läget i kommunen

Kommunstyrelsen delar revisionens syn på allvaret i fråga om kommunens ekonomiska läge och den demografiska utmaning som kommunen är mitt uppe i och som kommer påverka under flera år framöver. De ekonomiska förutsättningarna under 2024 var av ett extraordinärt slag i Sverige. Bland annat på grund av inflation och det ökade prisläget utsattes kommunsverige för en högre belastning än tidigare år. Inte minst den negativa effekt som inflationen medförde med en kraftig allmän prisökning samt att kommunernas pensionsavsättningar ökade markant. Till detta en befolkningsminskning och en demografisk förskjutning mellan åldersgrupper som kommer att påverka kommunens verksamheter under överskådlig tid.

Detta tillsammans med ej påverkbara volymökningar inom några verksamheter liksom engångseffekter i samband med överföring av boendefastigheter inom kommunkoncernen var det som till största del påverkade resultatet negativt under 2024. Belastningen minskar redan 2025 men behovet av åtgärder avseende ekonomiska och demografiska utmaningar kvarstår under flera år framåt.

Behov av insikt om åtgärder och perspektiv i granskningen

För att hantera såväl ekonomiska som demografiska utmaningar krävs långsiktiga åtgärder och en uthållighet i verkställandet. Allt för kraftfulla kortsiktiga åtgärder för att nå en ekonomi i balans riskerar att skada verksamheten och förutsättningarna att nå verksamhetens mål i annat avseende än just de ekonomiska målen. Att få kraft och fart i verksamheten igen efter sådana åtgärder tar anseelig tid och kan påverka verksamheten negativt avseende förmåga att kommande år nå övriga mål för verksamheten. Den insikten och ett ansvarstagande i valet av åtgärder är därför av högsta vikt där fokus således inte enbart kan ligga på innevarande års resultat.

Kommunstyrelsen noterar att bedömningar i revisionsrapporten tar sitt stöd endast i 2024 års resultat men saknar en djupare analys om vad det extra ordinära ekonomiska läge som under året rått i kommunsverige och vad det har inneburit för kommunens ekonomiska förutsättningar i ett helhetsperspektiv och över en längre tidshorisont.

Det konstateras även att revisionsverktyget, som betraktar ett år i taget, inte fångar de långa linjerna och de långsiktiga åtgärderna vare sig under året som granskas eller åren innan eller de effekter som kommer efterföljande år.

Om händelser och åtgärder före och under 2024

När det under hösten 2023 började bli tydligt för hur omständigheterna för 2024 skulle se ut arbetades aktivt inom för att skapa så bra förutsättningar som möjligt. Bland annat fördes en dialog med revisionen om olika möjligheter. Utifrån dessa diskussioner och annan omvärldsbevakning lade kommunstyrelsen till fullmäktige fram ett förslag om att lägga en minusbudget för 2024 för att hantera de effekter som inflationen och det ekonomiska läget förutspåddes få på kommunens ekonomi. Utöver detta arbetades in i budgetförslaget ett kommungemensamt effektiviseringskrav om 20 mkr. Samordningen och effektueringen av detta gavs som uppdrag till kommunstyrelsen. Förslag till fördelning arbetades fram gemensamt mellan förvaltningarna och beslut fattades av kommunstyrelsen i januari 2024.

Överföringen av boendefastigheter till AB Gislavedshus genomfördes under våren 2024. I samband med denna uppstod engångskostnader som inte kunnat förutspås i förarbete. Det uppdagades också en påverkan på hyressättningen i de fastigheter som kvarstår inom kommunstyrelsens ansvarsområde där internhyran inte gav full kostnadstäckning. En revidering av internhyresprinciperna genomfördes och beslutades av fullmäktige under hösten 2024 att börja gälla från årsskiftet 2025. Dessa är inarbetade i budget 2025 och säkerställer kostnadstäckning innebärande att underskottet under 2024 är balanserat.

De effekter som beskrivits ovan är de som till största delen påverkar kommunstyrelsens negativa resultat 2024. I övrigt är kommunstyrelsen ekonomi i balans efter att flera aktiva åtgärder gjorts i verksamheterna under året och en allmän återhållsamhet upprätthållits.

Efter att delårsrapporten redovisats fattade kommunstyrelsen beslut om att ge förvaltningscheferna för kommunstyrelseförvaltningen respektive samhällsutvecklingsförvaltningen i uppdrag att genomföra åtgärder på både kort och lång sikt för att få en ekonomi i balans och se över de bägge förvaltningarnas ekonomistyrning.

Om kommunstyrelsen uppsiktsplikt och åtgärder utifrån det

Inom ramen för kommunstyrelsens uppsiktsplikt identifierades under året behovet att se över kommunens ekonomiska styrprinciper. Reviderade styrprinciper beslutades av fullmäktige under hösten 2024. I dessa skärps rutiner kring prognoshantering där bland annat nämnderna vid prognosticerade underskott inom given tidsram ska ta fram en åtgärdsplan och redovisa denna för kommunstyrelsen. Styrelsen följer sedan upp med respektive nämnd hur arbetet fortlöper utifrån denna åtgärdsplan. För kännedom har kommunstyrelsen, via sitt

allmänna utskott, med utgångspunkt i resultat för 2024 kallat till sig ordförande och förvaltningschef för socialnämnden och samhällsutvecklingsnämnden för att nogsamt och över tid följa hur arbetet fortlöper. Så här i efterhand är det lätt att se att det hade varit bra om dessa åtgärder skulle kunnat starta ännu tidigare under året.

Kommunstyrelsen kommer inom ramen för uppsiktplikten och sin uppgift att samordna kommunens verksamheter säkerställa att kortsiktiga åtgärder inte får negativa långsiktiga effekter och att långsiktiga åtgärder vidtas även om de inte alltid ger effekt under innevarande verksamhetsår. För att tydliggöra uppdraget och utveckla formerna för arbetet inleddes arbete under slutet av året med att ta fram nya rutiner och riktlinjer för arbetet inom ramen för uppsiktplikten.

Kommunfullmäktiges presidium

Sammanträdesdatum
2025-05-14

Plats och tid Kommunhuset, onsdagen den 14 maj 2025, kl. 17.00-18.10

Beslutande Niclas Palmgren (M), ordförande
Christina Lindqvist (S), deltar på distans
Glenn Hummel (SD)Övriga deltagande Yvonne Thelin Karlsson, kommunsekreterare
Stefan Eglinger, kommundirektör, deltar på distans

Utses att justera Glenn Hummel (SD)

Justeringens plats och tid Kommunstyrelsekontoret den 14 maj 2025

Under- skrifter	Sekreterare	Paragrafer	§13
	Yvonne Thelin Karlsson		
	Ordförande		
	Niclas Palmgren (M)		
	Justerande		
	Glenn Hummel (SD)		

ANSLAG/BEVIS

Protokollet är justerat. Justeringen har tillkännagivits genom anslag.

Organ Kommunfullmäktiges presidium

Sammanträdesda-
tum 2025-05-14Datum för
anslags uppsät- 2025-05-15Förvaringsplats
för protokollet KommunstyrelseförvaltningenDatum för
anslags nedtagande 2025-06-09

§13

Beviljande av ansvarsfrihet för verksamhetsåret 2024**Förslag till beslut**

Kommunfullmäktiges presidium beslutar att föreslå kommunfullmäktige besluta att ge socialnämnden en anmärkning, samt att bevilja kommunstyrelsen, övriga nämnder, fullmäktigeberedningar och bolag samt enskilda förtroendevalda i dessa organ ansvarsfrihet för verksamhetsåret 2024.

Ärendebeskrivning

Enligt kommunfullmäktiges arbetsordning §31 ska kommunfullmäktiges presidium bereda frågor och ärenden om ansvarsprövning.

Kommunrevisorerna har inför kommunfullmäktiges behandling av årsredovisning 2024 samt inför ansvarsprövningen överlämnat sin revisionsberättelse för 2024 års verksamhet. I revisionsberättelsen framgår att revisionen föreslår kommunfullmäktige att rikta anmärkning mot socialnämnden för bristande måluppfyllelse gällande ekonomi samt bristande styrning och intern kontroll av ekonomi. Revisionen uttrycker också kritik mot kommunstyrelsen och samhällsutvecklingsnämnden för bristande måluppfyllelse och brister i styrning och intern kontroll av ekonomin. Revisionen är också kritisk till att kommunstyrelsen inte helt bedrivit en tillräcklig uppsiktsplikt kopplat till nämndernas ekonomiska situation och inte vidtagit tillräckligt med åtgärder för att uppnå kommunfullmäktiges mål för god ekonomisk hushållning. Revisionen föreslår att fullmäktige beviljar ansvarsfrihet för styrelse, nämnder och beredningar samt de enskilda ledamöterna i dessa organ.

Kommunfullmäktiges presidium har inför dagens beredning av ärendet gett socialnämnden, kommunstyrelsen och samhällsutvecklingsnämnden möjlighet att komma in med sin förklaring i förhållande till revisionens förslag till anmärkning respektive kritik.

Kommunfullmäktiges presidium har tagit del av förklaringarna och delar revisionens och nämndernas bedömningar av det allvarliga läget för kommunen i fråga om ekonomiska och demografiska utmaningar. Kommunfullmäktiges presidium noterar det som framförts i förklaringarna om behovet av att bedöma och hantera utmaningarna i ett längre tidsperspektiv än ett år i taget, samt att arbeta mer långsiktigt och uthålligt.

I linje med revisionens förslag föreslår kommunfullmäktiges presidium att kommunfullmäktige ska rikta en anmärkning mot socialnämnden.

Kommunfullmäktiges presidium föreslår kommunfullmäktige besluta att bevilja kommunstyrelsen, övriga nämnder, fullmäktigeberedningar och bolag samt enskilda förtroendevalda i dessa organ ansvarsfrihet för verksamhetsåret 2024.

§13 (forts.)

Beslutsunderlag

Granskning Årsredovisning 2024

Revisionsberättelse 2024

Socialnämndens förklaring, daterad den 12 maj 2025

Socialnämnden den 13 maj 2025, §81

Samhällsutvecklingsnämndens förklaring daterad den 12 maj 2025

Samhällsutvecklingsnämnden den 12 maj 2025, §45

Kommunstyrelsens förklaring, daterad den 12 maj 2025

Kommunstyrelsen den 14 maj 2025, §105

Expedieras till:

Kommunfullmäktige